

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ กรณีศึกษา การจัดการน้ำ กรณี อบต.บางระกำ จังหวัดนครปฐม

องค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอบางเลน ระยะห่างจากอำเภอบางเลนประมาณ 17 กิโลเมตร มีพื้นที่รับผิดชอบประมาณ 30 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 18,000 ไร่ เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน แบ่งตำบลออกเป็นสองฝั่ง คือฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สีเขียวมีความอุดมสมบูรณ์ โดยแบ่งเขตการปกครองเป็น 15 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,242 ครัวเรือนและมีประชากรทั้งสิ้น 4,549 คน

เมื่อปี พ.ศ.2542 คลองศวิตชาติ เกิดปัญหาน้ำในคลองเน่าเสีย ผักตบชวา และหญ้าต่าง ๆ ขึ้นเต็มคลอง ผู้ที่อยู่อาศัยไม่สามารถใช้น้ำในการอุปโภค หรือการเลี้ยงปลาได้ และบางช่วงไม่สามารถใช้ในการเกษตรได้ ชุมชนที่อาศัยอยู่ริมคลองและผู้ใหญ่สมชาย ขึ้นอินทร์งาม ได้มาพูดคุยกันถึงสภาวะของสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยเฉพาะปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำที่มีผลต่อการดำรงชีวิต การพูดกัน โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ข้อสรุปว่าจะต้องเริ่มช่วยเหลือตนเองก่อน ถ้ารองบประมาณจากทางราชการเพื่อแก้ไขปัญหาคงจะไม่ทันจึงร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหานี้

ระยะที่ 1 ชาวบ้านจะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยช่วยกันเก็บผักตบชวาและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ขึ้นจากคลองให้หมด โดยดำเนินการเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2542

ระยะที่ 2 การวางแผนดำเนินการระยะยาว โดยจัดตั้งชมรมเรารักคลองศวิตชาติขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ให้มีกลไกในการอนุรักษ์คลอง โดยเริ่มต้น ชาวบ้านร่วมบริจาคเงินครัวเรือนละ 200 บาท เพื่อใช้ในการดำเนินงาน โดยการจ้างผู้ดูแลคลอง ซึ่งผู้ดูแลจะต้องเป็นชาวบ้านที่อาศัยในคลองศวิตชาติ และมีข้อตกลงร่วมกันว่าห้ามใช้สารเคมีกำจัดผักตบชวา และหญ้าต่าง ๆ โดยให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกันตรวจสอบ

ระยะที่ 3 เป็นระยะเพื่อความยั่งยืนของคูคลอง โดยระยะนี้คือ การส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนงดใช้สารเคมี ไม่ทิ้งขยะมูลฝอยลงในคลองและส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาใช้สารชีวภาพแทนการใช้สารเคมี เพราะปัญหาน้ำเน่าเสียส่วนหนึ่ง เกิดจากที่เกษตรกรใช้สารเคมี

ต่อมาชมรมเรารักคลองชีวิตชาติ ได้ประสานความร่วมมือไปยังชมรมรักแม่น้ำท่าจีน นครปฐม เพื่อประสานความร่วมมือไปยังหน่วยราชการต่าง ๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการทำให้ชุมชนใกล้เคียง เรียกร้องให้ผู้นำชุมชน เป็นผู้นำในการสร้างความร่วมมือดูแลฟื้นฟู คุณคลองของตนเอง ให้นำกลับมาใสสะอาดใช้อุปโภคได้เหมือนกับคลองชีวิตชาติ จึงเกิดเวทีชุมชนที่ผู้คนหลากหลายในชุมชนต่าง ๆ มาเรียนรู้ดูงานที่คลองชีวิตชาติ แม้จะมีอุปสรรคบ้าง แต่แนวคิด “แบบคลองชีวิตชาติ” ก็เกิดผลที่ดีตามมาอีก 9 คู คลอง คือ คลองควาย คลองบางขโมย คลองตาหรั่ง คลองผู้ใหญ่สำราญ คลองรางมะดัน คลองบางระกำ คลองชัยพันธ์ คลองบางบอน คลองรางเฒ่า และคลองชีวิตชาติ เครือข่าย 10 คู คลองนี้ ชาวบ้านมีน้ำใสสะอาดไว้อุปโภค เมื่อน้ำสะอาดขึ้น ปลาต่าง ๆ และสัตว์น้ำก็มีมากขึ้น ช่วงเวลานี้องค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำได้เล็งเห็นความสำคัญ การดูแลรักษาคลองแบบมีส่วนร่วมรูปแบบนี้จึงได้ตั้งงบประมาณสนับสนุนคูคลองละ 20,000 บาท ต่อปีสมทบกับชาวบ้านความสำเร็จของเครือข่ายคู – คลองชีวิตชาติ ได้ขยายความสำเร็จด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมไปยังคูคลองอื่น ๆ ทั้งตำบลบางระกำทั้งหมด 26 คู – คลอง กำหนดสมชาย ชั้นอินทร์งาม ได้ประชุมเครือข่ายทั้งหมดเรียกเครือข่ายใหม่ว่า “ชมรมเรารักคู – คลองตำบลบางระกำ” โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล บางระกำจัดสรรงบประมาณมาให้ทุกคู คลอง เพื่อดูแลรักษาพัฒนาให้คลองมีสภาพที่เอื้อให้มีคุณภาพน้ำที่ดี

กระบวนการฟื้นฟูคู – คลอง รูปแบบ “ชมรมเรารักคลองชีวิตชาติ” ได้ขยายผลเป็น “ชมรมเรารักคู – คลอง ตำบลบางระกำ” เป็นรูปแบบที่ชาวบางระกำได้ใช้เรื่องสุขภาวะของคู – คลองมาเป็นประเด็นพูดคุยว่าจะร่วมกันทำอย่างไรให้คู – คลองกลับมามีน้ำใสสะอาด สร้างความร่วมมือร่วมกันเกิดเป็นความรู้ในระดับท้องถิ่นตำบลบางระกำ และร่วมกันกำหนดให้เป็นนโยบายสาธารณะของตำบลบางระกำที่จะช่วยกันให้ทุกคู – คลองเป็น “คลองสวย น้ำใส เหมือนน้ำใจของชาวบางระกำ” กำหนดไว้ในแผนงานและโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ

ต่อมาได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด นครปฐมและสิ่งแวดล้อมภาค 5 เข้ามาทำโครงการร่วมกัน ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลจากภาคต่างๆ ทั่วประเทศไทย ขอมาศึกษาดูงาน

นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำได้กำหนดเป็นนโยบายสาธารณะของตำบล ให้พื้นที่ตำบลบางระกำเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภาพ รวมทั้งมีโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ผลิตปุ๋ยดีต่อสิ่งแวดล้อม ลดสารพิษลงคูคลอง และแม่น้ำท่าจีน

